

Výkon sociálně-právní ochrany ve vztahu k dítěti s LGBT orientací

I.

Homosexualitou se rozumí v medicínsko-psychologickém smyslu převažující nebo výlučná celoživotní a trvalá citová a sexuální náklonnost ke stejnému pohlaví. Termín homosexualita byl poprvé použit v 19. století k označení patologického stavu lidské sexuality, k označení nemoci či dokonce zvrácenosti. Postupně se tento termín přestává používat právě pro jeho patologizující konotaci a je nahrazován mezinárodní zkratkou LGBT.

Zkratka LGBT se užívá pro zastřešení různých variant odlišné sexuální orientace či chování (lesby, gayové, bisexuálové, transsexuálové). V případě dospívajících dětí se mohou pracovníci OSPOD nejčastěji setkat s dětmi, které vykazují znaky homosexuální orientace (lesby a gayové), přesto budeme užívat v textu častěji zkratku LGBT.

II.

Odlišná sexuální orientace je pro mladistvého specifický stresor. Žijeme ve společnosti, která předpokládá, že všichni budou heterosexuální. Proto neheterosexuálové mají ztíženou situaci. Zatímco ostatním heterosexuálně orientovaným dětem v jejich identifikaci pomáhá celá naše tradice, děti, které jsou „jiné“, si často ani neuvědomují, proč jsou jiné. Považují se za méněcenného, vyřazeného outsidera. Průměrný věk uvědomění si své jiné sexuální orientace či genderové identity je 13 let, některé děti došly k tomuto zjištění i mnohem dříve, v 7 nebo 9 letech. Jedná se o tzv. vnitřní primární coming out. Většina dětí se však svému okolí v tomto věku nesvěřuje. Činí tak až mnohem později, protože v rámci rodiny, kolektivu nebo místní komunity se setkali s negativními postoji vůči odlišné sexuální orientaci nebo genderové identitě. Zveřejnění LGBT identity je tzv. primární vnější coming out.

Pocit dítěte, že musí skrývat své skutečné já a nemá možnost najít podporu v rodině, se zásadně promítá do vztahů v rámci rodiny a do vztahu k sobě samému. Děti mohou ztrácet pocit sebeúcty, sebevědomí a výhled do budoucnosti. Ocenění a podpora ze strany rodičů a rodiny je proto zásadní pro pocit sebeúcty. Pokud rodiče přistupují k LGBT identitě svého dítěte jako k selhání, zklamání nebo dokonce jako k hříchu, vysílají tak svým dětem zprávu, že jsou špatné. Negativní postoj rodičů ovlivňuje schopnost dětí vážit si sami sebe, což zvyšuje jejich náchylnost k rizikovému chování.

Dospívající děti proto mohou prožívat velmi silný pocit izolace a strach. Rozhodující roli při zvládnutí vnějšího coming outu hraje přijetí ze strany bezprostředního okolí, především rodiny. Svěřování se a vyrovnávání se s vlastní identitou představuje období zvýšeného stresu pro LGBT osoby, což může vést k problémovému chování, především u mladistvých (útěky z domova, sebevražedné pokusy, případně umístění dítěte do zařízení pro výkon ústavní výchovy apod).

III.

Je zřejmé, že mladý jedinec s LGBT identitou je ohrožen sociálním vyloučením, a to nejen v rámci komunity, vrstevnických skupin, ale i v rámci vlastní rodiny. Může být proto extrémně sociálně vyloučen.

Sociální pracovník, setká-li se s dítětem, které mu jako prvním přizná svou LGBT identitu, může dítěti dát následující doporučení:

- Přemýšlej o tom, komu se můžeš svěřit se svými pocity a pochybnostmi. Hledej mezi svými nejlepšími přáteli či příbuznými a dej přednost osobě bez předsudků. Současně si hledej informace na internetu.
- Jestliže se rozhodneš vybrané osobě svěřit, vol jednoznačné a stručné výroky. Tvoje výpověď by měla být jasná a nezpochybnitelná.
- Počítej s tím, že čím bližší osoba ve vztahu k Tobě je, tím více času bude potřebovat na to, aby se s Tvou informací vyrovnala.
- Nejobtížnější situaci budou mít asi Tvoji rodiče. Připrav si něco jako „evakuační plán“ pro případ krátkodobého, ale vhodného odchodu. Měl by ses svěřit rodičům v situaci, kdy Ti někdo jiný poskytne plnou podporu (babička, teta).
- Většina příbuzných však coming out blízkých přijme. Nemá smysl popírat sám sebe. Máš právo žít svůj život podle toho, kým jsi a jak sám/sama chceš. Nejsi ničím vinen/vinna.

IV.

Sekundární coming out představuje proces přijetí a vyrovnání se sexuální orientací jiné osoby a začlenění této skutečnosti do vztahu k této osobě a okolí. Sekundární coming out má rovněž dvě podoby – vnitřní (smíření se s faktem, že blízký příbuzný je LGBT osoba) a vnější (zařazení této informace do běžné komunikace).

Pracovník OSPOD se může setkat s rodiči dítěte s LGBT identitou, kteří procházejí vnitřním coming outem, resp. se teprve svěřili pracovníkovi se s podezřením na LGBT orientaci svého dítěte. Rodiče si někdy uvědomují, že ačkoli oni sami jsou schopni se s LGBT identitou svých dětí vyrovnat, jejich okolí (např. další členové rodiny) s tím mohou mít problém. Obávají se negativních reakcí a obávají se toho, že jejich dítě bude v důsledku svého coming outu diskriminované nebo šikanované. Sami rodiče se mohou v reakci na coming out uzavřít do sebe ve strachu ze společenské stigmatizace svého dítěte, sebe a své rodiny.

Sociální pracovník by se měl zajímat o to, jaké jsou kulturní hodnoty, přesvědčení a významy spojené se sexualitou, rolemi pohlaví, manželstvím, výchovou dětí a rodinnými očekáváními dětí, dospívajících a dospělých v rámci rodiny. Měl by apelovat na rodiče, aby si uvědomili, že důvodem pro záškoláctví, útěky z domova, užívání návykových látek a další problémové chování, násilí, zanedbávání a konflikt v rodině může být právě LGBT identita jejich dítěte a postoj členů rodiny k ní.

Měl by zjistit, jaké je rodinné povědomí o sexuální orientaci nebo genderové identitě dětí (např. Vědí to rodinní příslušníci? Jakým způsobem se to dozvěděli? Od koho? Jak dlouho to vědí? Jak reagovali?)

Dále by měl sociální pracovník vyhodnotit skutečná nebo předpokládaná rizika pro dítě (např. násilí, vyhození z domu) a přínosy (např. lepší vztahy) coming outu. Rovněž by měl vyhodnotit další negativní okolnosti (např. užívání návykových látek, šikana ve škole, duševní onemocnění, násilí v rodině, finanční problémy, rozvod).

Pracovník by měl informovat členy rodiny o nežádoucích vlivech jejich odmítavého chování na zdraví a blaho LGBT dítěte a pomáhat jim překonat odmítavé postoje. Poskytnout rodině empatickou podporu při pocitech smutku, ztráty, hněvu, strachu, studu a viny. Může rodině zprostředkovat informace a kontakt na organizace zabývající se danou problematikou.

V.

Doporučení pro rodiče LGBT dětí:

- Procházíte podobným procesem přijetí sexuality jako Vaše dítě. Stejně jako ono se trápíte komu, kdy a jak říkat o jeho sexuální odlišnosti.
- Skutečnost, že se Vám dítě svěřilo, považujte za projev jeho důvěry a významu, který pro něj máte. Oceňte, že Vaše dítě nechce žít v přetvářce a ve lži, přestože budete mít dlouho problém přijmout danou informaci. Nesnažte se ho přesvědčovat, že bude lepší svou LGBT skrývat. Buďte hrdý na to, že Vaše dítě je odvážné a upřímné a nebojí se říci pravdu o sobě a o svém životě.
- Neobviňujte, neurážejte a nenapadejte své LGBT dítě. Odborníci např. používají výstižné přirovnání homosexuality k leváctví, protože původ a příčiny obou jevů jsou neznámé. Levák i příslušník LGBT skupiny patří k menšině existující v každé lidské společnosti. Zatímco se obecně připouští, že leváctví je přirozené, u homosexuality se tvrdí, že je proti přírodě, objevuje poměrně často. Je však stejně přirozená jako leváctví. Uvádí se, že stejnopohlavní intimní chování je v přírodě běžné a bylo zjištěno přibližně u 300 druhů obratlovců.
- Nesnažte se mu jeho přesvědčení změnit. Pořád zůstává tím stejným dítětem, kterým bylo, než se Vám svěřilo. LGBT osoba může založit rodinu, může žít v kvalitním stabilním svazku a vychovávat děti. Proto přijměte partnera/ku Vašeho dítěte. Neměli by být vyloučeni z rodinných událostí a aktivit.
- Nedávejte mu najevo, že se za něj rodina stydí nebo jím pohrdá. Nezakazujte mu otevřeně projevat jeho identitu nebo o ní mluvit s ostatními v rámci rodiny či v okolí.

VI.

Sociální pracovník OSPOD může v rámci výkonu SPOD ve vztahu k LGBT dítěti a jeho rodině volit kromě rozhovoru se všemi dotčenými osobami i další možnosti (uspořádání rodinné či případové konference, zajištění přednášky ve škole apod.). Je velmi důležité, aby

si všichni uvědomili, že jedinec má právo prožívat své vztahy podle svých sexuálních preferencí. Coming out je nutný k tomu, aby LGBT osoba mohla sdílet svůj život s blízkými osobami bez lhaní a přetvářky. Navíc coming out přispívá k podpoře tolerance LGBT osob ve společnosti, kde se objevuje homofobie jako důsledek neznalosti a strachu z neznámého.

Sociální pracovník tak kvalitním výkonem SPOD přispěje ke zmírnění mýtů a předsudků ve společnosti spojených s LGBT orientací.

VI.

Zdroj manuálu:

<http://www.kr-vysocina.cz/lgbt-lide-a-socialni-prace/ds-302737/archiv=0&p1=65728>

Mgr. Alžběta Možíšová: Coming out v kontextu rodiny

Další odkazy:

<http://www.proudem.cz/novinky/131-nabidka-kurzu-pravni-a-socialni-aspekty-prace-s-lesbickymi-gay-ci-trans-osobami-a-rodinami.html>

- Coming out – Občanské sdružení CODE 004: <http://www.004.cz/coming-out-uvod>
- Psychosociální krizová pomoc - telefonická linka - Most k naději, o.s. (MONA): <http://www.mostknadeji.eu/>
- Semináře o LGBT na školách – projekt Duhová výchova <http://www.duhova-vychova.cz/>
- Hate crimes – zločiny z nenávisti (na základě sex.orientace, gender.identity) – InIustitia: <http://www.in-ius.cz/>
- Diskriminace na základě sex.orientace nebo gender.identity - Poradna pro občanství, občanská a lidská práva: <http://lgbt.poradna-prava.cz/>
- LGBT rodičovství – PROUD, o.s, Stejná rodina: www.stejnarodina.cz
- Transsexualita – Translidé: <http://www.translide.cz/>
- Homosexualita a víra – Logos, o.s.: <http://www.logoscr.cz/>

Zpracovala: Ivana Matoušková

Dne: 19. 10. 2015